

УДК 283 (477/87): 260.1

ОРГАН МУКАЧІВСЬКОГО МОНАСТИРЯ ОТЦІВ ВАСИЛІАН «ВІСТИ З ЧЕРНЕЧОЇ ГОРИ» (1934-1935) ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Кічера В. В. (Ужгород)

У статті йдеться про періодичне видання міжвоєнного періоду, котре друкувалося протягом 1934-35 рр. василіанами провінції св. Миколая. Охарактеризовано історіографію, зміст і структуру видання, а також розглянуто достовірність опублікованої інформації із застосуванням перехресного аналізу з архівними та іншими джерелами. У підсумку з упевненістю можна стверджувати про унікальне видання, котре є досить рідкісним, але водночас містить достовірну інформацію з різних сфер історичного буття – історії Церкви, літератури, живопису тощо.

Ключові слова: василіани, Мукачівський монастир, періодичне видання, реформа ЧСВВ, провінція св. Миколая, Підкарпатська Русь.

Існування періодичного видання василіан провінції св. Миколая, що на Підкарпатській Русі, – маловідомий, якщо не сказати – невідомий, факт. Безумовно, щомісячник мав свої унікальні особливості: невеликий тираж, обмеженість адресатів, стислий (подеколи літописний) виклад інформації; він радше нагадував газетну листівку, створену друкарським способом. Та все ж історична реальність залишається незмінною – два роки (як мінімум) виходило видання, де коротко повідомлялося про події та осіб, пов'язаних із Мукачівським монастирем, що на Чернечій Горі. Перший номер видання датується 1 січня 1934 р., а останній відомий номер – 18 грудня 1935 р. [1]. Саме тому актуальними є ряд завдань, котрі необхідно вивчити – дослідити історіографію проблеми, зміст та структуру видання; порівняти достовірність вміщеної інформації з іншими джерелами. Але перш ніж приступити до вивчення видання, необхідно охарактеризувати тогочасну епоху.

Чин святого Василя Великого та історична доба

Із входженням території сучасного Закарпаття до складу Чехословаччини становище монастирів у порівнянні з довоєнним періодом не покращилося. Василіанський Чин також переживав глибоку кризу. Останнім ударом стало відокремлення Маріяповчанського (залишився у складі Угорщини) та Біксадського (опинився в кордонах Румунії) монастирів. Обидва монастирі з давніх часів становили частину Чину. У цих складних обставинах була необхідна ефективна реформа ЧСВВ. Усі попередні спроби реформ, наприклад, Юлія Фірцака (1903 р.) та самих угорських василіан, на базі Ужгородського монастиря (1909-1912 рр.), були невдалими.

Безпосереднім поштовхом до реформи став лист о. Анастасія Калиша від 30 жовтня 1920 р., в якому йдеться про домовленості від

4 вересня 1920 р. Для створення аспірантури і новіціату він робить наступні призначення: ігуменом Мукачівського монастиря призначає о. Ієроніма Малицького; магістром новіціату (чернечої школи) – о. Гліба Кінаха; заступником ігумена і помічником магістра о. Полікарпа Булика [5, с. 20]. Про четвертого – о. Стефана Решетила – в цьому листі не йшлося; ймовірно, він приєднався до реформаторів невдовзі [31, с. 58]. Про прихід трьох отців реформаторів на Підкарпатську Русь є повідомлення і в галичанській пресі [25, с. 100].

Реформація стосувалася лише монастирів, розташованих у Карпаторуському регіоні, за винятком Маріяповчанського, який залишився у складі Угорщини («...quod intra fines Hungariae reipublicae...») та Біксадського, що відійшов до Румунії («...quod in regno Rumensitum est») [5, с. 33]. Останні були залучені до реформи трохи згодом. Сама ж реформа почала здійснюватися галичанськими ченцями-василіанами (Ієронімом Малицьким, П. Буликом, Г. Кінахом та С. Решетилом). Однією з умов реформи стало створення у 1921 р. в Мукачеві новіціату (школи для виховання чернечого юнацтва). Магістром майбутніх ченців призначили Гліба Кінаха. Надалі один за одним реформували кожен монастир: Ужгородський та Маріяповчанський (1923 р.), Біксадський (1925 р.), Малобережанський (1926-28 рр.), Імстичівський (1931 р.), Боронявський (1938 р.), Краснобрідський і Буківський монастирі були знищені в роки Першої світової війни і не реформувалися [17, с. 13-14].

Наслідком діяльності галичанських ієромонахів стало відновлення провінції св. Миколая. 11-14 липня 1932 р. відбувся провінційний собор, де було обрано нове керівництво. На ньому були присутні 10 осіб, які мали право вибору: отці Гліб Кінах, делегат, візитатор і настоятель провінції; Петро Булик, протоконсультор; Атанасій Максим, консультор (табто заступник, радник) та ігумен Біксадського монастиря; Леонтій Долгій, консультор та ігумен

Маріяповчанської обителі; Іван Вишошевич, консултор і представник із Загребу; Мирон Калинець, ігумен Ужгородського монастиря; Онуфрій Бурдяк, ігумен монастиря на Чернечій Горі біля Мукачева; Петро Котович, ігумен Імстичівської обителі; Йосафат Шандор, делегат Маріяповчанського монастиря та Йосафат Мартинець, делегат із Мукачівського монастиря [6, с. 17]. Головував на соборі о. Гліб Кінах.

У результаті капітули новим протоігуменом провінції Св. Миколая став о. Петро Булик, який із самого початку реформи виконав надзвичайно велику працю на Підкарпатській Русі. О. Гліб Кінах став консултором для українців, о. Атанасій Максим – представником румунських монастирів, а о. Леонтій Долгій – угорських [22, с. 398]. Обрання консулторів за національною ознакою демонструвало національні протиріччя, які існували всередині Чину. Таким чином, з обранням керівництва провінції остаточно було завершено реформу василіан, наслідком чого стала поява незалежної провінції.

Отже, реформа монастирів ЧСВВ на Підкарпатті завершилася успішно. При Мукачівському монастирі було створено новіціат, який став центром виховання молоді з Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Югославії і навіть Бразилії (Йосафат Рога виїхав у рідний Прудентополіс 25 квітня 1934 р.) [18, с. 108]. При Ужгородському монастирі було створено друкарню, яка сприяла поширенню християнських ідей і вихованню місцевого населення у християнському дусі. Поряд з цим проводилися місії. Найбільшого успіху досяг проповідник о. Стефан Решетило, котрого з різних боків переслідували за його активну місіонерську та проукраїнську діяльність. Більш того, монахи за порівняно невелику плату утримували інтернат для світських дітей, які не могли отримати повноцінну освіту самостійно.

Реформаторська діяльність мала й інший бік – великі фінансові витрати, а більша частина ієромонахів старої провінції не підтримали її через радикальність змін. Монастир ЧСВВ у класичному розумінні вбачався як закрыта структура, а вся його діяльність не виходила за межі монастиря, пріоритет надавався духовному зростанню самих монахів. Унаслідок реформи діяльність монахів-василіан було спрямовано на зміцнення християнських традицій посередництвом виховання, випуску духовної літератури і проведення місій. Тому зрозуміло, що такі зміни не всіма сприймалися, та це й не було необхідним. Активна зовнішня діяльність наштовхувалася на протидію інших конфесій: йшла боротьба за вірників, і така конкуренція була цілком природною. Оскільки Чин носив проукраїнські риси, його діяльність викликала великий спротив, у тому числі й держави.

Незважаючи на наявні проблеми, реформу було доведено до логічного завершення, результатом стала василіанська провінція Св. Миколая.

Огляд історіографії, змісту і структури видання

Відомості про подібне періодичне видання василіан на Підкарпатській Русі, котрі перебували на піку власного розвитку, майже відсутні. Не знаходимо такого видання у загальній бібліографії Підкарпаття Миколи Лелекача та Івана Гарайди [15] чи у сучасній дослідниці Олени Почекутової [28]. Дані про «Вісти з Чернечої Гори» відсутні також і в сучасних енциклопедичних виданнях: «Енциклопедії Українознавства» [14], «Энциклопедии Подкарпатской Руси» Івана Попа [26] чи «Енциклопедії історії та культури карпатських русинів», упорядкованої Павлом-Робертом Магочієм [13]. Не використане це видання і в ґрунтовних дослідженнях з історії Церкви, зокрема таких дослідників як Василь Пронін [29] та Атанасій Пекарь [23, 24]. Відсутнє студійоване видання і в Петра Шкраб'юка, перу якого належить монографія і захищена докторська дисертація з історії ЧСВВ [32]. Можна говорити про реальне введення джерела в науковий обіг.

Необхідно зупинитися на періодичності видання. Перші три номери вийшли з січня по березень 1934 р. У квітні 1934 р. черговий 4-й номер не вийшов, натомість у травні з'явилася газетна листівка на чотирьох сторінках. Згодом місячна періодичність видання переривається: чергові номери – 5-й та 6-й – вийшли у червні та серпні 1934 р. відповідно, тобто видання з місячника у другій половині 1934 р. перетворилося, як можна припустити, на двомісячник. За 1935 р. наразі доступними є лише чотири номери. 9-й номер вийшов у січні, а останні з відомих трьох номерів – протягом жовтня-грудня 1935 р. Можна припустити, що видання виходило і в наступному 1936 р., проте відомими на час дослідження були лише 19 номерів. З упевненістю можна стверджувати, що протягом 1935 р. «Вісти з Чернечої Гори» знову стають місячником, адже за 1935 р. вийшло друком 11 номерів. На даний час доступними є лише 10 номерів [1], котрі й проаналізовані в розвідці.

Причину відсутності даного видання в більшості праць з історії Ордена і краю, його фактичної відсутності в науковому обігу слід шукати в першому номері «Вістей з Чернечої Гори»: *«По можности що місяця вишлемо до кожного дому, де наші проживають, а також нашим найблизшим приятелям і добродіям, листок, в яким телеграфічним стилем будуть поміщені вісти з новіціятського дому, а також з других домів нашої провінції. Попри це будемо*

містити і давні новості, цебто деякі вістки з життя цього чи другого монастиря, які можуть декого зацікавити» [1, с. 1] (див. Додаток А). З цього можемо заключити: видання нагадувало радше газетну листівку, створену печатним способом, відсилалося лише обмеженої кількості адресатів і, швидше за все, не було у вільному продажі. Очевидно, саме цей факт і став на перешкоді залученню цього унікального, глибоко інформативного видання в науковий обіг.

За змістом і структурою видання складалося з новин, котрі так чи інакше пов'язані з василіанською обителлю на Чернечій Горі в Мукачеві. Відносно постійними рубриками були наступні: «розпорядки й оголошення», «дещо з хроніки нашого монастиря», «василіанські місії», «реколекції». Інколи подавалися новини про окремі монастирі, інформація з новіціату і навіть із-за кордону – Югославії, Угорщини тощо. В останніх номерах Василь Королів-Старий детально описує малювання Імстичівського монастиря, яке він виконував особисто [20, с. 1-2; 21, с. 1]. Тобто можемо говорити про публікацію у виданні невеликих спогадів того часу, котрі можуть зацікавити літературознавців і мистецтвознавців.

Одразу треба наголосити на тому, що спосіб видання та його розповсюдження не можуть бути аргументами проти періодичності й достовірної інформативності видання, про що йтиметься нижче.

Порівняльний аналіз достовірності інформації з іншими джерелами

Достовірність періодики та поданої в ній інформації необхідно порівняти з іншими джерелами, зокрема й архівними. Зіставляючи відомості, опубліковані у василіанській пресі, з відомостями, наведеними в інших джерелах, можемо встановити їхню достовірність, що відкриває неабиякі перспективи використання «Вістей...» як джерела не лише з історії Церкви, але й краю загалом.

Значна кількість інформації стосується місій, які проводили монахи на Підкарпатській Русі; факти щодо цього збігаються як у періодиці, так і в архівних документах. Про ґрунтовну організацію місіонерської роботи свідчить розпорядження протоігумена провінції о. П. Булика від 24 січня 1934 р. про порядок підготовки і проведення місій. Окрім основних позицій, схвалених Добромільською реформою 1931 р., в розпорядженні протоігумена окремим пунктом вказувалося на необхідність підготовки проповідей [7, с. 4]. Про ці розпорядження проінформовано в періодиці за березень: «*Даються вказівки щодо приготування і виголошування місійних проповідей і провадження Апостольства молитви*» [30, с. 1].

Тобто інформація про розпорядження протоігумена публікувалася і в пресі василіан.

Наприклад, на пропозицію місцевого настоятеля місія в Хусті мала тривати лише 4 дні, але у пропозиціях з підготовки місії протоігумен о. Петро Булик пропонував провести місію з 12 до 20 травня 1934 р. Всього мали виголосити 20-24 наук (проповідей) [6, с. 37]. Поденна достовірність даних періодики підтверджується тим, що протоігумен Петро Булик і справді провів пропоновану місію разом з іншими отцями: «*12. V. Впр. О. ігумен виїхали на 8-дnevну місію до Хуста разом з Впр. о. іг. Т. Скибою з М. Березного й о. Т. Палінкашем з Ужгороду*» [10, с. 2]. Тут архівні джерела та періодика не просто збігаються, але й взаємодоповнюються.

Місіонером у Бразилії був о. Йосафат Рога, який у 1934 р. виїхав у свій рідний Прудентополіс, звідки в «Листі з Бразилії» повідомляв, що навчати українською мовою там заборонено [19, с. 150]. Монастирська періодика інформує: «*В Ужгороді відбувся 11. III прощальний концерт в честь о. преф. Й. Роги ЧСВВ.*» [4, с. 2]. Йосафат Рога виїхав у рідний Прудентополіс 25 квітня 1934 р. [18, с. 108]. У даному випадку факт підтверджується трьома джерелами, в тому числі й у досліджуваному виданні.

Велику місіонерську роботу проводив о. Христофор Миськів, який приділяв велику увагу вихованню молоді в християнському і патріотичному дусі. Ще 29 грудня 1933 р. його було призначено єпископом для навчання релігії у 5 народних школах – у селах Костьова-Пастіль, Розтока-Пастіль, Бегенят-Пастіль, Мочар і Мирча [8, с. 2]. Цей факт підтверджується і в періодичному виданні, де повідомляється про роботу, виконувану о. Христофором у Малому Березному та його околицях: «*О. вік. Христофор Миськів... обслуговував монастирську і Мирчанську церкву... Перед св. Николаєм і Святвечором зробив збірку для убогих дітей з якої дістало 37 дітей і то: 15 черевички, 4 плащі, 2 убрання, 5 шапки, 7 ногавички – дівчата 2 хустки, 4 кабати, 2 трикоти, 4 светери, 2 сорочки і инш.*» [12, с. 2]. Із контексту не важко зрозуміти, що мова йде про один регіон діяльності о. Христофора.

Існують достовірні дані і про друкарню ужгородських василіан. Певні підсумки василіанського друкарства згадуються у чернечій періодиці, зокрема повідомляється, що «*23. IX (1935 р. – В. К.) Десятьліття нашої ужгор. друкарні. Зроблено маленьке свято*» [2, с. 2]. До 1935 р. ця друкарня випустила 181250 примірників щомісячної газети «Благовісник», 150920 примірників релігійних газет, 76767 релігійних книжок, 78100 молитовників, 26800 церковних календарів, 20000 наукових творів і

173250 релігійних брошур [31, с. 58]. Головна мета заснування друкарні – це «дешева книга для бідного русина» [27, с. 65].

Окремі істинні дані стосуються відомих осіб. 12 серпня 1934 р. о. Севаст'ян Сабол завершує навчання і готується до отримання священничого сану перед святом Успіння [16, с. 1-2]. Якщо вірити Петру Шкраб'юку, який наводить дані про завершення навчання о. Севаст'яна Сабола в Римській Григоріані 1935 р. [32, с. 259], то після отримання свячень він цілком міг навчатися в Римі для отримання професії, а тому істинність періодики і тут цілком достовірна. Щодо особи поета Зореслава, то для літературознавців цікавою може бути наступна біографічна замітка: «22. IX. О. С. Сабол (Зореслав) поїхав до Хусту на загальні збори Т-ва Підкарп. Укр. Письм. і Журн. Там вибрало його місто головою товариства» [2, с. 2].

У василіанському виданні повідомляється і про інших відомих осіб того часу, діяльність яких була пов'язана з історією ЧСВВ – «28. VII. Приїхав Др. В. Королів-Старий письменник з України, що тепер перебуває на еміграції в Мельнику біля Праги, щоб скопіювати наш образ Матері Божої з Риму... 9. VIII. Відїхав п. Королів до Імстичева, щоб виготовити плян до мальовання. Копія образу Матері Божої Удатна» [11, с. 1-2]. Цю подію описує і Петро Шкраб'юк: Василь Королів-Старий здійснив живописне оформлення (у жовто-блакитних тонах) Імстичівського монастиря [32, с. 328]. Цю подію детально відтворено у двох передостанніх відомих виданнях гезетної листівки (див. Додатки Б, В).

Неодноразові відвідування монастиря на Чернечій Горі та самих василіан здійснювали владика. В одному з номерів повідомляється про перебування в монастирі в часи різдвяних свят

владика Олександра Стойки, о. каноніка Янковича, Секретаря о. Миколи Муранія. Згодом 12 січня прибув і владика Павло Гойдич, котрий сам був василіанином і, очевидно, перебував на святкуваннях дня св. Василя Великого, що відбулися 14 січня в обителі, відїхавши лише 15 січня [9, с. 1-2].

Владика Павло Гойдич досить регулярно приїжджав на Чернечу Гору до Мукачеве: «2. XI. Приїхав із Пряшева Преосв. Павло й завтра їде до Мукачеве на 8 дн. рек.» [3, с. 2]. Зупинявся в обителі також владика УГКЦ Микола Чернецький: «30. IX. повертаючи до Галичини заготовив до нашого монастиря Преосв. Николай Чернецький» [3, с. 2]. Таким чином, з газети можна отримати коротку інформацію про відомих осіб того часу, доля яких, випадково чи постійно, була пов'язана з Мукачівським монастирем.

Отже, можна говорити про введення в науковий обіг досить неоднорідного, рідкісного періодичного видання, достовірність інформативності якого не може викликати суттєвих заперечень. Навіть побіжний порівняльний аналіз дозволяє стверджувати, що в короткій літописній формі подано інформацію, котра збігається з багатьма архівними та іншими джерелами. Видання унікальне не лише для вивчення історії ЧСВВ та Мукачівської греко-католицької єпархії, але й сусідніх єпархій. Окрім єпископів, у ньому містяться дані про письменників (Василя Королів-Старого, о. Севаст'яна Сабола (Зореслава) тощо). Видання також цікаве і для мистецтвознавців, зокрема щодо розпису Імстичівського монастиря.

Серед подальших перспектив дослідження видання «Вісти з Чернечої Гори» може бути пошук наразі недоступних номерів, а також публікація періодики для її повноцінного введення в наукове користування.

1. Вісти з Чернечої Гори. – 1. I. 1934. – Ч. 1. – С. 1-2. (Тут і далі в цитатах збережено мову оригіналу, скорочення, контекстуальність джерела, а також орфографію та пунктуацію); Вісти з Чернечої Гори. – 14. II. 1934. – Ч. 2. – С. 1-2.; Вісти з Чернечої Гори. – 4. III. 1934. – Ч. 3. – С. 1-2.; Вісти з Чернечої Гори. – 23. V. 1934. – Ч. 4. – С. 1-4.; Вісти з Чернечої Гори. – 27. VI. 1934. – Ч. 5. – С. 1-2.; Вісти з Чернечої Гори. – 11. VIII. 1934. – Ч. 6. – С. 1-2. (Варто наголосити на недоступності наразі 7-го та 8-го номерів періодики, але судячи з того, що два номери публікувалися протягом вересня-грудня, то такий стан справ перетворював видання на двомісячник. Тим паче, що 17 січня 1935 р. вийшов 9-й номер видання); Вісти з Чернечої Гори. – 17. I. 1935. – Ч. 9. – С. 1-2.; Вісти з Чернечої Гори. – 30. X. 1935. – Ч. 17. – С. 1-2.; Вісти з Чернечої Гори. – 30. XI. 1935. – Ч. 18. – С. 1-2.; Вісти з Чернечої Гори. – 18. XII. 1935. – Ч. 19. – С. 1-2.
2. Вісти з Ужгородського монастиря // Вісти з Чернечої Гори. – 30. X. 1935. – Ч. 17. – С. 1-2.
3. Вісти з Ужгородського монастиря // Вісти з Чернечої Гори. – 30. XI. 1935. – Ч. 18. – С. 1-2.
4. В Ужгороді... // Вісти з Чернечої Гори. – 4. III. 1934. – Ч. 3. – С. 1-2.
5. Державний архів Закарпатської області (далі ДАЗО). – Ф. 64: Монастирь ордена Василиан г. Мукачево. – Оп. 3. – Спр. 950: Циркуляр єпископа Мукачевської єпархії об освободженні монахов некоторых монастирей, об освободженні Марія-Повчанського и Биксадского монастирей от юрисдикции протоигумена Мукачевского монастиря и по др. административным вопросам. – На 34 арк.

6. ДАЗО. – Ф. 64: Монастырь ордена Василиан г. Мукачево. – Оп. 3. – Спр. 1554: Протоколы собраний монахов монастырей ордена Василиан на Чернечей горе, в с. Мария-Повч и Добромьле по перевыборам монастырских настоятелей. – На 22 арк.
7. ДАЗО. – Ф. 64: Монастырь ордена Василиан г. Мукачево. – Оп. 3. – Спр. 1623: Переписка священников Мукачевской епархии с настоятелем Мукачевского монастыря об организации миссионерской работы иеромонахами ордена Василиан в селах епархии и по др. церковным вопросам. – На 100 арк.
8. ДАЗО. – Ф. 64: Монастырь ордена Василиан г. Мукачево. – Оп. 5. – Спр. 473: Личные документы монахов. – На 139 арк.
9. Дещо з хроніки нашого монастиря // Вісти з Чернечої Гори. – 14. II. 1934. – Ч. 2. – С. 1-2.
10. Дещо з хроніки нашого монастиря // Вісти з Чернечої Гори. – 23. V. 1934. – Ч. 4. – С. 1-4.
11. Дещо з хроніки нашого монастиря // Вісти з Чернечої Гори. – 11. VIII. 1934. – Ч. 6. – С. 1-2.
12. Духовна праця в 1933 р. в Малім Березнім // Вісти з Чернечої Гори. – 4. III. 1934. – Ч. 3. – С. 1-2. – С. 2.
13. Енциклопедія історії та культури карпатських русинів / Уклад.: Павло Роберт Магочій, Іван Поп; Заг. ред. Павла Роберта Магочія. – Пер. з англ. Надії Кушко. – Ред. укр. видання Валерій Падяк; Карти Павла Роберта Магочія. – Вип. ред. Лариса Ільченко. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2010. – 856 с. + XXXII с.
14. Закарпаття в Енциклопедії українознавства / Редакція, упорядкування та передмова Василя Маркуся. – Ужгород: Гражда, 2003. – 212 с.
15. Загальна бібліографія Подкарпаття / Зложили: Лелекач Н., Гарайда І. = Kárpátolja általános bibliográfiája / Osszeállították: Lelekács Miklós, Harajda János: З додатками: 1. Бібліографія подкарпатської руської літератури; 2. Бібліографія подкарпатської руської історії літератури = Загальна бібліографія Підкарпаття / Уклали Лелекач М., Гарайда І. З додатками: 1. Бібліографія підкарпатської руської літератури; 2. Бібліографія підкарпатської руської історії літератури / Факс. вид. (на русинській та угорській мовах). – Передмова Д. Данилюка (на. укр. мові); Післямова В. Падяка (на укр. мові). – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000. – 214 с.
16. З новітнату // Вісти з Чернечої Гори. – 11. VIII. 1934. – Ч. 6. – С. 1-2.
17. Кічера В. Заснування і діяльність монастирів Чину святого Василя Великого на Закарпатті: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01: Історія України. – Ужгород – 2008. – 21 с.
18. Лист з Бразилії // Благовестник. – 1934. – № 7. – С. 107-109.
19. Лист з Бразилії // Благовестник. – 1934. – № 10. – С. 149-150.
20. Малювання нашої церкви в Імстичеві // Вісти з Чернечої Гори. – 30. X. 1935. – Ч. 17. – С. 1-2.
21. Малювання нашої церкви в Імстичеві (продовження) // Вісти з Чернечої Гори. – 30. XI. 1935. – Ч. 18. – С. 1-2.
22. Нарис історії Василянського чину Святого Йосафата. — Рим: Видавництво ОО. Василян, 1992. — 640 с.
23. Пекар А. ЧСВВ. Нариси історії церкви Закарпаття / А. Пекар: [у 2-х т.]. – Т. 1. – Рим-Львів: Місіонер, 1997. – 232 с. (Срархічне оформлення).
24. Пекар А. ЧСВВ. Нариси історії церкви Закарпаття / А. Пекар: [у 2-х т.]. – Т. 2. – Рим-Львів: Місіонер, 1997. – 492 с. (Внутрішня історія).
25. Пері В. Берестейська унія у римському баченні / В. Пері // Історичний контекст, укладення Берестейської унії і перше поунійне покоління: Матеріали Перших «Берестейських читань» 1-6 жовтня 1994 р. — Львів: Інститут Історії Церкви, 1995. — С. 7-38.
26. Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Руси. – Ужгород: ПП Повч Р. М., 2006. – 412 с.
27. Потройний наш ювілей // Календар Благовестника на переступний рок 1936. – С. 61-65.
28. Почекутова О. І. Преса Закарпаття 2-ої пол. XIX – 1-ої пол. XX століття: Бібліографічний покажчик. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2010. – 128 с.
29. Пронин В. История Православной Церкви на Закарпатье. – Из серии трудов автора. – Кандидатская работа архимандрита Василия (Пронина) «История Мукачевской епархии (с древнейших времен до первой Мировой войны 1914 г.)» / В. Пронин. – Изд. 2-е. – Ужгород: Мукачевская епархия, 2009. – 527 с.
30. Розпорядки і Оголошення Всч. і Впр О. Протоігумена // Вісти з Чернечої Гори. – 4. III. 1934. – Ч. 3. – С. 1-2.
31. Фенич В. Малоберезнянський Свято-Миколаївський монастир та нарис історії чину св. Василя Великого на Закарпатті / В. Фенич, О. Цапулич / УжНУ. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2004. – 188 с.
32. Шкраб'юк П. Монаший Чин Отців Василян у національному житті України. – Львів: Місіонер, 2005. – 439 с.

Додаток А. Перше число періодичного видання «Вісти з Чернечої гори»

ВІСТИ з ЧЕРНЕЧОЇ ГОРИ.

1. I. 1934.

Ч 1

На дорогу!

Давний плян, давна мрія починає сповнятися. Наша монаша родина з кожним роком збільшається, кожного року молоді братя, по скінченні новіціяту, виїзджають до інших домів, не раз досить далеко. Новіціятський дім для кожного милий, бо звичайно там пережилося найважливіші і наймиліші хвили монашого життя. Все, що відносить до того дому, кожного члена Чина обходить і займає. Згадка на то, що там пережилося, не раз кріпить і підносить тай не дає упастися в тяжких досвідах життя. Кождий радо читає хочби й дрібну і незначну вістку з новіціятського дому, бо лучить нас спільна любов і спільна мета, що до неї стремимо. - Та часто до всіх писати не стає часу ні сили. Щоби нікому не було кривди вибираємо той спосіб. По можности що місяця вишлемо до кожного дому, де наші проживають, а також нашим найблизшим приятелям і добродіям, листок, в яким телеграфічним стилем будуть поміщені вісти з новіціятського дому, а також з других домів нашої провінції. Попри це будемо містити і давні новости, цебто деякі вістки з життя цього чи другого монастиря, які можуть декого зацікавити. - Помічників пера радо вітаємо. Також сподіємося, що між читачами знайдуться добродії, які матеріально споможуть нас, щоб ми могли свій плян не лиш зачати, але й дальше продовжати. - Редакція.

Всім нашим Читачам, а передовсім всім членам провінції св. Николая, всім нашим Добродіям, і Прихильникам матірний дім на Чернечій Горі складає широ-сердечні побажання з нагоди Різдва Христового. Бажає, щоб Боже Дитятко обдарило всіх обильно добрами духовними і земськими. - щоби цю Божу славу, про яку Ангели пісню співали при Різдві Спасителя, побільшував кожний в своїм серці та розповсюджував її своєю працею, молитвою, посередно чи безпосередно в душах других людей. - щоби всі тішилися цим Божим миром, погодою духа, чого небесні сили оточуючі вбогу ставнку новонародженого Месії, бажали всім людям доброї волі. - Хай завитає до серця всіх цей мир, щастя, якого світ грішми, розкішшю, розголосом не в силі дати, хоч обіцює. ХРИСТОС РАЖДАЕТСЯ! СЛАВІТЕ ЙОГО!

ВАСИЛІАНСЬКІ МІСІЇ на Підкарпатті в р. 1933. - Кожного з наших інтересує, як розвивається апостольська діяльність нашого Чина. Що працюється і то досить інтензивно і на зовні цього доказом місії, які дали наші отці. Для постороннього може видаватися це чимсь дуже незначним, однак, коли возьметься на увагу всі заняття і праці, які наші отці мусять сповняти, то й це мусимо уважати за гарний успіх. - Місії були у:

I. ВИШКОВІ коло Хуста 25 - 30. III. Давали Впр. о. О. Бурдяк і о. І. Лікі. Всіх наук 14. Причастників 750. Це одна з найкрасших місій. Місцевий парох о. Петро Михалко дуже старанно приготував своїх вірників до св. місії. Інтелігенція пильно ходила на науки. Школа що доколичні села заражені схізмом. Впр. о. Бурдяк проповідав по українськи, о. Лікі по мадярськи.

II. УГЛЯ к. Буштина 3 - 6. VI. Давали Впр. о. О. Бурдяк і о. Антін Станканинець. Проповідий 11. Прич. 272. - Місцевий парох о. Ю. Станканинець молодий, ревно працює, заложив Товариство Серця Ісусового. Апостольство молитви. Ця місія великої ваги, бо тут є гніздо схизматиків. Всіх душ в селі є 3980, з того тепер гр. кат. 650, схизм. 3007, а прочі жиди. Проти місії завзято агітували схизматичські батюхи.

III. у ВЕЛИКИМ БЕРЕЗНИМ 25. III - 2. IV. Давали Впр. о. Т. Скиба і о. Т. Палінкаш. Прої. 24, причаст. 1400.

IV. СТАВНЕ 5. - 10. IV. Давали Впр. о. Т. Скиба і о. Т. Палінкаш. Проп. 14, причаст. 820. Д. б.

2 2 / 1934.

V. БОГДАН на Гуцульщині. Давали Впр. о. О. Бурдяк і о. Т. Скиба. Проп. 11. Прич. 1048. Тривала 14 - 17. Х. Удалася дуже красно. На закінчення місії прибув Преосв. АЛЕКСАНДЕР, якого дуже торжественно витали Гуцули.

VI. ДІЛОК 14 - 21. XI. а рівночасно в дочерній церкві в БАБИЧ-ПОКУТЯ від 14 - 19. XI. Давали Впр. о. Т. Скиба і о. Антін Станканинець. Всіх проп. 25, з того в Ділку 10, а в Бабиц-Покутя 15. Прич. 858.

VII. ЛИПЕЦЬКА ПОЛЯНА 2-5. XII. Давали Впр. о. Т. Скиба і о. Антін Станканинець. Проп. 7. Прич. 400. - Село представляє сумний вид. Зима, нарід голодує так на душі як і на тілі. 541 православних, 26 баптистів, 26 сальвістів, 3 суботники. Відаки сповідалися по місії або ніччю, бо в день стидалися приходити в лахмітті.

VIII. ИОВРА під Ужгородом 12 - 19. XII. Давали Впр. о. протоігум. П. Булик, о. А. Станканинець і о. Т. Палінкаш. Проп. 38 прич. 2000. Проповіди були голошені по укр і малярськи /о. Станк./ Місцевий парох о. Фленько з надзвичайною старанністю підготував своїх вірників, місія удалася прекрасно. Гнівники помирилися, один чех "без візани" що вже 18 літ не сповідався навернувся.

3 ДУХОВНОЮ ПОМІЧЧЮ їздили наші отці до: 1/ ПИЛИЦЯ, окр. Воловоє
4 - 5. VI. о. Є. Тимчук, виголосив дві науки, причаст. було 74.
2/ ЧАПОВЕЦЬ, окр. Мукачево - о. Тимчук - сл. Б. з проп. - 12 VII.
3/ ЧАПОВЕЦЬ, - о. А. Станканинець - сл. Б. з проп. - 30 VII.
4/ КАЛЬНИКА, окр. Мукачево - о. О. Бурдяк - проп. - 17 IX.

РЕКОЛЕКЦІІ для наших: ЧЕРНЕЧА ГОРА - 10-17. VI. - о. Є. Тимчук
МАЛИЙ БЕРЕЗНИЙ - 3-12. VII. - о. Ант. Станканинець - участн. 17
УЖГОРОД - 17-24. VIII. - о. Хр. Миськів -
ЧЕРНЕЧА ГОРА - 12-20. XII. - о. І. Тимко - уч. 6.
ІМСТИЧЕВО - 21-29. XII. - о. М. Калинець - уч. 5.
ЧЕРНЕЧА ГОРА - 8-16. VIII. - о. Венед. Сабов - уч. 8.

РЕКОЛЕКЦІІ для чужих:
1/ СС. Службниці в Пряшеві 28. VII. - 2. VIII. - о. Бурдяк - уч. 4.
2/ СС. Василиянки в Ужгороді - 15-24. VIII. - о. Бурдяк - уч. 30.
3/ Духовний Семінар в Ужгороді - 10-12. IV. - о. Тимчук - уч. 80.
4/ т. с. - о. Роґа - уч. 66.
5/ Відень - Українська колонія - 6-9. III. - о. Бурдяк - уч. 80 -
6/ Ужгород - Нар. учителі - 5-10. VIII. - о. Бурдяк - уч. 15 -
7/ Ужгород - Гімназія - о. Мартинець - уч. 160 -
8/ Ужгород - Учит. Семінар - о. Роґа - уч. 160 -
9/ Ужгород - Горож. дів. школа - о. Калинець - уч. 200

В НАШІЙ ЦЕРКВІ в р. 1933 приступило до св. Причастя 38737 душ, з того монахів 11622, світських 27115. - Проповідей сказано 77. Служб Б. спів. 42 - чит. 2061 - разом 2482.

РОЗМОВНИЙ КУТОК. Виказ зовнішніх праць других монастирів будемо помішувати в дальших чїслах. Просимо надіслати нам виказ за р. 1933 а відтак, по можности, що місяця - 20. I. зачинають наші нові місячні реколекції, просять о св. молитви. - Впр. о. Й. Роґа відїзджає від нас до Бразилії. На корабель сідає в Неаполі 15. III. 1933 р. прибуло до нашої бібліотеки 233 інв. ч. книжок а 31 річн. періодиків. - Впр. о. І. В. Загреб. Дякуємо за прислані календарі. - На наш новіціят вступило 1933 р. 22 братів, з того 17 клериків а 5 бр. л. 3 них виступило 4 кл. а один бр. л. пішов до войска. Всіх нов. кл. є 17 а бр. л. 9. - Хто має приготовані які праці ориґинальні чи переводи, що надавалибися на лектуру для монахів, може схотівби нам відступити. Ми видамо в такій формі як цей листок. - Адресувати до нас: Бібліотека 00. Василиян - р. Rosvegovo u Mukacheva - Czechoslovakia.

Зробити в "Семінарї"

Додаток Б. Один із останніх 17-й номер «Вістей з Чернечої гори», де подано нарис про розмалювання Імстичівського монастиря

ВІСТІ З ЧЕРНЕЧОЇ ГОРИ

30.X.1935

Ч. 17.

МАЛЮВАННЯ НАШОЇ ЦЕРКВИ В ІМСТИЧЕВІ

Як повідомляли ми в 11-ім числі Вістей, цього літа приступлено до малювання церкви з нашим монастирі в Імстичеві. Роботу переводив артист др. Василь КОРОЛІВ – СТАРИЙ. На нашу просьбу він сам подав нам опис цього, що зроблено досі та як переведено цю оригінальну роботу. Подасмо отже його лист, котрий рівночасно свідчить про високо розвинене духовне життя нашого артиста! Він пише /27.IX.c.p./: " На Вашу ласкаву карточку, за яку дуже дякую, вагався відповідати, бо 1/ малювання церкви, навіть і самої стелі ще не закінчено; 2/ не є воно таке добре, як мало би бути, або декому здається; а 3/ доводиться говорити про те, що м а л о б и бути, то б то про ті думки, які я мав перед і в часі праці, але не про реалізацію зазначених думок, бо ж на те не маю потрібних здібностей, кінцевої техніки і, на-решті, необхідних підпомогових матеріалів /студій, моделів, гардероби ітд/. Тому все зроблене, на мою думку, є більше "проектом" малювання храму, як закінченим малюванням. Так до нього й варто ставитись, бо ж це є моя п е р-ш а спроба того роду, роблена ж з дуже малими, часом просто невистарчаючими можливостями.

Так, от, пишу докладно, щоб Ви могли вибрати для себе щось потрібне й викреслити зайве, але най буде занотовано матеріал до історії Імстичевського Монастиря.

Первісний план полягав фактично лише в "побіленні" церкви баревним вапном. В осени Впр.О.ігумен Котович повідомив мене, що має надію дістати трохи грошей, з якими можна буде р о з п о ч а т и праці. Тоді я почав до тієї праці готуватись: збирав інформації що до матеріалів і техніки, проектував, шкіцував, робив "картони", а одночасно студіював літературу про церковне мистецтво та вправлявся, щоб повернути собі бодай ту рутину, яку я мав перед 20-ма роками. На весну дещо було приправлено: зо 20 карто-нів, альбом проектів та чотири намісні образи для іконостасу /імітація поліхромної мозаїки на дошках/ : І.Христос, ПД.Марія, Св.Микола та Св. Арх. Михайло.

На весні, в квітні місяці я приїхав до Імстичева й почав робити вимі-ри, /помагав мені бр. Теод.Човбан/ та приправляти решту картонів уже в на-туральну великість, а також висікати шаблони. В той же час уже визрівав і детальний план малювання. Отже, коли виявилось, що ніколи не малювана церква протягом 124 років лише безліч разів була білена, при чому кілька разів гіпсом, по пораді бр.В.Навроцького стало кінцевим ошкрябати всі по-біл-ки аж до мальти. При перших же спробах вияснилось, що під вапном суть чималі щілини, а склепіння хорів взагалі не має опору. Тому довелось хори розібрати, а заправляючи щілини, майстер, не зважаючи на кількакратне попе-редження, користав з цементової мальти, чим дуже скомплікував дальшу /ма-лярську/ роботу. Оправа стін, зміна старих деревляних вікон на залізні – /вже уживані/ забрали чимало часу. А що весна цього року була несподівано студена й стіни дуже довго не отоплювались, то довелось притримати початок праці, бо ж воскові барви /на восковому клею "коллаїні" та "супер – колла-їні" з фабрики К.Дюршмідта в Усті над Лабом/ можна було аплікувати лише на теплі стіни. Таким чином фактичне малювання почалось лише з 3-го липня, з допомогою братів Миколи Шепи, Атаназія Татинця та почасти Пол.Івана. – Виходячи з засади св. Григорія В., котрий вважав, що докладне малювання церкви та св.образи в ній являються для народу пластичним переказом віри, я вирішив спробувати дати в малюванні, мовляв, побожне оповідання, яке можна переказати приблизно так.

Людство зробило найстрашніший гріх, забивши свого Бога, котрий став кривавою жертвою для спасення грішних людей. Це й показано в абсиді вівтар-ній темними розірваними хмарами, посеред яких в колі змалювано криваву

жертву – забите на палаючому жертівнику Ягнятко. На пам'ятку про милостиву св.Офіру дав добрий Господь жертву безкровну, св.Евхаристію, через яку настає примирення Господа з грішним людством. Отже в хмарах, що послідовно додолу світлішають, аж стають рожево-радісні, спускаються в напрямі церковного престолу два Янголи, несучи в руках один грона різного винограду/вино/, а другий повні колоски пшениці/хліб/, під видом яких на престолі з'являється нам Евхаристичний Агнець. Схематизованою "молошною дорогою" ця частина вівтаря /абсида/ відділена від дальшої, де на верхній частині бокових стін в пані з лілей /на знак чистоти почувань відправляючих Сл.Божі/ змальовані символи Ст.Завіту /Скрижалі/ й Нового /Потир із зіздицею/. Під цими символами з боків вікон на стінах "повішено" по два /однакових/ килими: 1/Страсти Господні /на фіяловім тлі поміж орнаментом з жовтих і червоних троянд стоїть великий хрест з терновим вінком, з боків копіє й трость, а по рогах в "медальонах" приладдя умучення та співаючий п'єнь/ -2/ килим присвячений Найсв.Серцю Ісусовому: на сірому тлі, прикрашеному виноградом, у терновому вінку схема серця з трьома краплинами – двома червоними/кров/ й одною білою/вода/, скапуючими з прободеної рани. Над престолом – у великому круві на блакитному тлі зоряного неба, що закінчується схематично намальованими різними планетами, а також двома колами, в яких уміщено Ягнятко з орифламою над витекаючим джерелом та благословляючим Ісусом-Дитятком, – голуб Дух св. що охоплює весь космос, пропускаючи між зорями й планетами золоті проміння та розливаючи на весь світ /"віє, де хоче"/ сім своїх дарів, які показано у вигляді великих срібних лучів.

Центральне вікно було замальоване схематичним зображенням св.Троїці, довкола ж нього народній орнамент з полтавського пряника, а в горішній часті амбразури уміщено перевязані мотузом ключі св.Петра, з огляду на те, що під цим вікном, на "горньому місці" відбувається сповідь вірників. В амбразурі двох бокових вікон намальовано полтавський вишиваний рушник /в 17-го ст./, ніби прикритий у верхній частині народнім, ручної праці, килимочком. У двох жертівниках прикрашено амбразуру виноградом. Долішню частину стін на висоті людського зросту побарвлено гнідими олійними барвами, як панель. – На "побіднім луку" на двох боках від поставленого в осередку хреста 16 різних шестокрильців – Херувимів, як ілюстрація до улюбленого гимну прощан: "Около престола ангели довкола літають!" – Внутрішній руб цієї арки оздоблено орнаментом з рисунком нагідок, на знак скромности предстоящих переду престолом святим. За побіднім луком, в луку другим, котрим починається нава, зроблено орнамент із стилізованих очей, на знак всевідчущости Божої. Руб цього луку, що обрублює великий перший церковний плафон, помалювано народнім вишивальним орнаментом, ніби повішено омофор ПД.Марії. З боків руби двох луків, що творять трансверзу й одкривають крилоси, прикрашено парами ангелиток, маючих довгі ажурні крила з павиних пер. Спідня частина цих луків укрита народнім килимком, що в долішній частині закінчується "вісячим" полтавським вишиваним рушником/17.ст/. Внутрішній руб цих арок прикрашено вузьким орнаментом кампанул/дзвоників/ для символізації дзвінкого співу на крилосах, на які зо стін дивляться по три ангели, що співають із легенд та курять фіміям і освітлюють життєвий путь людству ясними смолоскипами.

/ Дальше буде/
 ВІСТІ З УЖГОРОДСЬКОГО МОНАСТІРЯ: 1. IX. Від сьогодні кожної неділі й свята в нашій церкві після вечірні є проповідь і суплікація. – 2. IX. Виїхали до М. Березного Впр. о. М. Повх на ігумена й о. С. Андрачик на вікарія. Під вечір приїхали з Мукачева Брр. філософи: Й. Кузмяк, А. Мондик і П. Олсар. – 3. IX. Від сьогодні кожної неділі й свята о. С. Сабол говорить екзорти для дів. горж. школи з Ужгороді. – 9. IX. Єп. Ординаріят назначив Впр. о. іг. Калинця комісарем СС. Васиціянок. – 12. IX. З Мар. Повчі приїхав Впр. о. М. Дудаш. Сьогодні зачався шк. рік для наших брр. богословів. – 18. IX. Шк. рік брр. філософів. Учить тимчасово о. С. Лікі. – 22. IX. О. С. Сабол/Зореслав/ поїхав до Хусту, на загальні збори Т-ва Ідкарп. Укр. Письм. і Журн. Там вибрано його містоголовою товариства. Вечером вернув. – 23. IX. Десятьліття нашої ужгор. друкарні. Зроблено маленьке свято.

Додаток В. Передостанній 18-й з відомих номерів «Вістей...», де завершується нарис Василя Королів-Старого

ВІСТІ З ЧЕРНЬОЇ ГОРИ

30.XI. 1935.

Ч. 18.

МАЛЮВАННЯ НАШОЇ ЦЕРКВИ В ІМСТИЧЕВІ /Продовження/.

Між описаними арками лежить перший плафон. Його зроблено під блідий гобелен, в світло-жовтих і рожевих тонах. По рогах намальовано листя папороття на знак, що між безплідним буряном, розростання якого є наслідком людського недбалства, котре проплітає все наше життя, як полева берізка різні полеві рослини/далі йде бордюрик з полевой берізки-"повію"/ все ж таки Господь Отець посилав нам "хліб щоденний", свої дари: різні взірці збіжжєвих колосів, струки тенгериці, дині, сояшники, квіття/бо плід неестетичний/ бараболі, потім різні овочі: груші, яблука, горіхи, потім мак ітд., коротко те, що складає основу збірного "щоденного хліба" тутешнього населення. Над кутами цього гобелена вставлено чотири круги-символи: найчтиміших Святителів ЧИну – стовп св.Василя Вел. в лавровому вінку, й сокира та пальма св.Йосафата в терновому вінку. В третьому кругу – світло Господнє, що освічує нам наше життя: ди- й трикирії; в четвертому наша дяка Господнє за все – кадило з фіміямом.Посередині цього рисунку в ліпній із золоченими покряями рамі, розміром приблизно 4x2'5 м., олійний образ БОГ-ОТЦЯ. В хаотичних хмарах на тлі промінястого сонця голова й торс Бог-Отця, творячого світ: з рук Його висипаються зорі й виходить веселка.Бог Отець /наш!/ одягнений в жовтий хитон з блакитним плащем.

Широкою подвійною аркою, розмальованою килимним та вишивальним орнаментом переважно підкарпатським, відділено перший плафон від плафону другого, присвяченого Ісусу-Христу. Тут гобелен світло-жовтого тону з ніжно-блакитними контурами закінчується в рогах гронами винограду, що переходить в рамочку з простих нагідок"місячків" на знак великої скромности Богочоловіка. Весь гобелен орнаментовано виноградом і терниною. В рогах так само як і на ~~першому~~ – чотири символи в кругах, в золочених рамах/тернових, а там : колоскових/ такого змісту: 1/ монограма Христова, 2/ Найсв.Серце Хр. 3/ Евхаристія/виноград і колоски/ 4/ Потир з чабичкою. Всередині гобелена в ліпній із золоченими покряями рамі образ олійними барвами на тему: "Благословіння Господнє на вас!" Серед темносинього спокійного неба ласкавий благословляючий Христос, з освітлених рук Якого виходять проміння. Що церков є католицька, Христос має одіж жовто-білу/ в папських барвах/: хитон жовтий, підперезаний синім паском, плащ білий.

Слідуючий лук прикрашений килимовим народнім орнаментом відмежовує третій плафон, присвячений ПД.Марії. Гобелен з тлом, як перший плафон, – світло-жовтим з рожевими контурами, заложений увесь ліліями, як символом чистоти й непорочности. В чотирьох кругах поміщено такі символи: 1/ Серце ПД.Марії, 2/ Надія/котвиця й лілія/, 3/ Монограма ПД.Марії з лілією, 4/ молитовник і вервиця, як символ заступництва Мат.Бож. за людей. Рамка плафону складається з рослинного орнаменту: листків рож і другого віночка вузького із зірок. Роги заповнено стилізованими китицями лілей. Всередині в рамі, такий, як і попередні плафонові образи: Оранта – у великій жовтій зорі М.Божа з піднесеними руками лагідно дивиться на молячихся/власливо бабів, бо уміщена над "бабинцем"/. Обличча блондинки, бо тут їтнує погляд, що красна жінка може бути тільки "біла", тобто блондинка. Одяг білий з невеликою вишивкою на комірці й раменах, намітка й пояс блакитні. По чотирьох рогах зорі мають бути по шестокрилому Серафимові, бож М.Божа це Зоря зор і Цариця анголів. – Задня арка, над вихідними дверима мати ме широкий рослинний орнамент, народній, але не хрещиковий, а гончарський з ваз. Бокові луки орнамент вишиванковий, як і в попереднім переділі. – На тім мабуть, і закінчиться праця в цім році." – Про дальший перебіг малювання повідомимо в своїм часі.

ВІСТІ З УЖГОРОДСЬКОГО МОНАСТІРЯ: 24.IX. виїхав до МПовчі о.М.Дудаш, давши в Ужгороді 3-дн. рекол. для світ. священників. Ввечері приїхав з МПовчі о. Я.Гегедіш і відтепер уже він буде вчити філософію- 25.IX.о.Лікі виїхав до

Галичини, щоб там вчити теологію.- 26.IX. Впр.о.іг.Калинець поїхали до Бороняви на відпуст Воадвиження. З кінцем цього місяця ученики нашого інтернату мали велику прогульку на невицький замок.Учеників 70.- 30.IX. повертаючи до Галичини з посвячення церкви оо.Редемптористів у Михаловцях, заго-стив до нашого монастиря Преосв. Николай Чарнецький. - 3.X. Провінціална консульта.- 5.X. Ввечері в нашому інтернаті спільна вечера для профе-сорів ужг.гімназії.Було їх понад 30 з дир.п.Сулінчаком.- 21.X.Впр.о.Протоігумена поїхали до Пряшева й Кромерижа, вернули 25-го.- 26.X. вернув з Кро-мерижа бр.В.Величко, богослов І-го р.- 27.X. Перед святом Христа Царя ці-лу ніч адорація в нашій церкві. Адорували всі монахи й ученики интерн. по двох, трьох. - 1.XI.Укр.першолистопадове свято відбулося цього року в на-шій церкві. Целебрував о.Др.В.Гаджега, протосрей, при співучасті впр.о.Про-тоігумена Булика й о.др.Міня,проф.і спір. Проповідь сказав о.В.Желтвай,дир. 2.XI.Приїхав із Пряшева Преосв.Павло й завтра їде до Мукачова на 8-дн.рек. Опустили Чин бр.А.Станканинець/зецер/ і М.Ігнатко/кухар/.- 9.XI.Брр.філосо-фи склали іспит з"логіки мінор".- 15.XI.о.іг.М.Калинець зачали давати 5-дн.рекол. для богословів у семінарі дух.Учасників понад 60.- 16.XI.о. Ан.Станканинець поїхав із о.С.Андрашиком на місію.До М.Березна їздили по-магати /16.XI./о.Гегедіш,і о.Сабол/18-21/.- 22.XI.Впр.о.Протоіг. поїхали на кан.візитацію до Імстичева, Бороняви й Румунії та Мадярщини.- 24.XI.пі-сля вечери "Товариство катол.студентів", що його при наших інтернаті зало-жив о.Христоф.Миськів, зробило торжественні сходини, присвячені пам'яті св. св'ятмуч.Йосафата.Крім домашних Отців і Братів були як гості о.др.Дунда,о. др.Немет, кільканацять богословів і семінаристів/уч./.- 26.XI.Перший сніг в Ужгороді.

ДЕЩО З ХРОНІКИ НАШОГО МОНАСТІРЯ.

12.IX. приїхав о.Н.Дудаш, суперіор і відїхав 13-го.- 20.IX. приїхали з Уж-городу помагати в сповідях о.Лікі й о.Миськів Хр.-21.IX.Різдво М.Б.-від-пуст у нашій церкві. Людей мало.- 23.IX.о.Ігумен поїхали на конференцію для священників до Гуменного.- 25.IX. бр.Юліян Мигович після служби війсь-кової почав обнову новіціату. о.В.Ваврик їздив на конференцію для священ-ників у Н.Верецьких. -30.IX. Пішли до війська брр.Варт.Прибуш і Анаст.Гай-дош. - 1.X. Письмом ч.525/35 проголосив Протоігуменат провінції св.Нико-лая, що гуманістичні студії наших схолястиків мають тривати 4 роки.- 7.X. приїхав о.іг.Котович з Імстичева, відїхав 8-го.- 10.X. збір вина.- 12.X. о.Ігумен поїхав на віднову місії до Ясіня, о.Ін.Тимко до Пряшева з місії-ними проповідями на час 3-днівки перед храмовим празником. Приїхали до нас з Кромерижу о.декан Кутала й о.др.Йокль.- 13.X. приїхав др.В.Королів з Імстичева й о.Гегедіш із Ужгороду, щоб помагати на відпуст. На вечері мандоліновий концерт в честь гостей із Кромерижа, добродіїв оркестри.- 14.X. відпуст Покрова. Людей багато, священників надто мало. о.Гегедіш по-їхав з проповідю до сусідних Ключарок на храм.празник. Зложив обіти бр.Й. Андресла/коваль/. Ввечері відїхали гості з Кром.,др.Королів і о.Гегедіш. Перед вечерю віднова синівства перед чудотворним образом М.Божої.Коротку науку сказав о.Ваврик.- 16.X. Імянини Всесв.о.Архимандрита.Співана Сл.Б. для цілого дому з повною асистєю, співав о.Ігумен.- 19.X.о.Магістер зачав 8-дн.реколекції.- 20.X. відїхав до Ужгороду до друкарні бр.Єр.Торбич.-24. X. закуплено для нашої бібліотеки "Київську Старину"/ бракують деякі числа/. -27.X. Свято Царя Христа. В церкві цілоденне виставлення, адорації. В 2.г. пополудні св.година в церкві/монахи з людьми/.- 29.X. занедужав на грипу о.Ігумен і 5 схолястиків та 12 новиків. - 1.XI. Пополудні панахида тор-жественна за УСС.Монахи й студенти Торг.Академії з професорами.По вечері панахида на гробі бр.Бундаша.- 2.XI. з нагоди 15-ліття обнови нашого Чи-ну на Підкарпатті відправлено торж. благодарственну Сл.Божу.Правив о.Ма-гістер, який вже виховує тут наших новиків тих 15 літ.- Оглядали монастир і бібліотеку 18 ч.сл. лікарів, які були на зізді ортопедів у Мукачеві.

РЕЗЮМЕ

ОРГАН МУКАЧЕВСКОГО МОНАСТЫРЯ ОТЦОВ ВАСИЛИАН «ВІСТІ З ЧЕРНЕЧОЇ ГОРИ» (1934-1935) КАК ИСТОЧНИК ПО ИСТОРИИ ГРЕКО-КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ

Кичера В. В. (Ужгород)

В статье говорится о периодическом издании межвоенного периода, которое печаталось в течение 1934-35 гг. василианами провинции св. Николая. Охарактеризованы историография, содержание и структура издания, а также рассмотрена достоверность опубликованной информации с применением перекрестного анализа с архивными и другими источниками. В итоге с уверенностью можно утверждать о существовании уникального издания, которое является достаточно редким, но одновременно содержит достоверную историческую информацию из различных сфер бытия – истории Церкви, литературы, живописи и т. п.

Ключевые слова: василиане, Мукачевский монастырь, периодическое издание, реформа Ордена, провинция св. Николая, Подкарпатская Русь.

SUMMARY

BASILIAN MONKS NEWSPAPER NEWS "VISTI Z CHERNECHOJI GORI" (1934-35) AS THE SOURCE ON THE HISTORY OF GREEK CATHOLIC CHURCH V. Kichera (Uzhhorod)

The article deals with the periodical publication of interwar period, which printed during 1934-35 by Basilian Province of St. Nicholas. Author characterized historiography, the content and structure of the publication and considered the accuracy of the published information using the cross-analysis of archival and other sources. As a result, it is confidently possible to claim about unique publication, which is rare, but it also contains a reliable historical information of different spheres of life – church history, literature, art and so on.

Keywords: Basilian, Mukachevo Monastery, periodical, reform OSBM, Province of St. Nicholas, Carpathian Ruthenia.

УДК 930.1:329.275 (477.87)

ВОЗЗ'ЄДНАННЯ ЗАКАРПАТТЯ З УКРАЇНСЬКОЮ РСР В ОЦІНЦІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ (1945-2013)

Данилюк Д. Д., Міщанин В. В. (Ужгород)

У статті аналізується вітчизняна історіографія з проблеми возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною. Детально проаналізовано радянську вітчизняну історіографію, де розглядаються: руху за возз'єднання; діяльність комуністичних партійних організацій та створення Народних комітетів; робота I з'їзду Народних комітетів Закарпатської України та прийняття ним Маніфесту про возз'єднання; здійснення новою владою важливих економічних і культурних заходів; підписання договору між СРСР і Чехословаччиною про Закарпатську Україну та історичне значення возз'єднання Закарпаття з Українською РСР. У статті вказується також на здобутки сучасної української історіографії, зокрема на нові оцінки окремих аспектів теми.

Ключові слова: історіографія, джерела, возз'єднання, Закарпатська Україна, Народна Рада Закарпатської України, Закарпатська область, Чехословаччина, СРСР, УРСР, Червона Армія.

В історії кожного народу є події епохального значення, які відіграли вирішальну роль в його долі. Для закарпатців такою подією стало возз'єднання краю з Українською РСР у складі СРСР. У Маніфесті про возз'єднання Закарпатської України з Українською РСР, прийнятому I з'їздом Народних комітетів 26 листопада 1944 р. та в Договорі між СРСР і Чехословацькою республікою від 29 червня 1945 р. було особливо підкреслено економічну,

політичну і культурну спільність цих споконвічних українських земель, яка сягає глиби віків.

Ці події привернули увагу дослідників вже в перші післявоєнні роки. З того часу з'явилася велика кількість літератури, яка потребує відповідного аналізу. Тому наше завдання – в міру можливостей об'єктивно оцінити стан дослідження подій 1944-1945 рр. на Закарпатті.